מפניני הפרשה - מאמר

למה הוא מחכה?

בפרשתנו מסופר על חלומות פרעה. הפרות הרזות הבולעות את השמנות: "**ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשונות הבריאות: ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה**..." (פרק מא' כ') וכן שבע השיבולים השדופות מכלות את המלאות והדשנות: "**ותבלען השבלים הדקות את שבע השבלים הטבות ואמר אל החרטומים ואין מגיד לי**" (פרק מא' כ'). חלומות אלו נועדו להוציא את יוסף מבור כלאו ולהמליכו - קורא פרעה לכל חכמיו, חרטומיו ומכשפיו, ושואלם לפתרון החלום, ואין פותר אותם לפרעה.

עפ"י המדרש: פותרים היו, אלא שלא קיבל פתרונם. "**אמרו לו: שבע הפרות הטובות, שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר. ושבע שיבולים הטובות: שבע מלכויות אתה כובש, ושבעה מחוזות מורדים בך – למה? כדי שיכוא יוסף באחרונה ויטול גדולה. אמר הקב"ה: אם יבוא יוסף תחילה ויפתור החלום, אין זה שיבחו. יכולים חרטומיו לומר: אילו שאלתנו, כבר פתרנו אותם לך. אלא המתין להם עד שנתייגעו והוציאו את רוחו, ואח"כ בא יוסף והחזירה לו. עליו אמר שלמה: "כל רוחו יוציא כסיל" אלו חכמי פרעה, "וחכם באחור ישבחנה" זה יוסף, שנאמר: "אין נבון וחכם כמוך"!**

תחילה לא הוזעק יוסף מבור כלאו! לא הוזמן להציג פתרונו! ורק כשסיימו החרטומים ופתרונותיהם לא התקבלו – מיד: "**ויריצוהו מן הבור**"!...

נראה לומר שיש כאן רמז לשאלה גדולה שרבים רבים שואלים - מדוע הגאולה מתמהמהת? הרי כאשר מלך המשיח יבוא, הוא יציג פתרונות של אמת לכל המצוקות ולכל המדווים: הביטחוניים, הבריאותיים, המשפחתיים, הכלכליים המדיניים וכו'?!.

נראה לומר עפ"י הנ"ל שכל עוד מתנוססים שלטים כוזבים ומלאי אשליות, בנוסח "**ישראל מחכה לפלוני**", "**רק פלוני יביא שלום ובטחון**" ועוד, יעמוד המשיח בצד ויחייך. יאמר: נסו, נסו להקים מערכת חינוך בלי אמונה, ליצור חברה מנותקת משורשי מסורת ישראל - מה עוד יש לנסות ולא ניסיתם.

תזרקו הכל לקלחת ונראה איזה תבשיל יצא. תטעמו ותתבלו לפי הצורך. ותאמרו אם לכך התכוונתם, אם זה אביל. התשובה ידועה מראש. כדברי הנביא: "ויהי כאוכלם מהנזיד, והמה צעקו ויאמרו מוות בסיר".

במשנה בסוף מסכת סוטה שנינו: "**בעקבות משיחא חוצפא יסגא** (**לפני בו המשיח תתרבה החוצפה**) **והיוקר יאמיר. הגפן תיתן פריה והיין יהיה ביוקר. נערים פני זקן ילבינו. בן מנכל אב, בת קמה באמה וכלה בחמותה. אויבי איש אנשי ביתו. פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו. ועל מי יש לנו להישען, על אבינו שבשמים**".

נשאלת השאלה: מדוע? למה, בפרום הגאולה, יהיה המצב כה גרוע? על כך ענה המשגיח מישיבת "מיר", רבי ירוחם זצ"ל: המשיח יבוא ויציע פתרון: עבודת ה', תורה ומצוות. והוא לא יבוא, עד שינוסו כל הפתרונות האחרים ויאכזבו! יש השמים מבטחם בכלכלה, והפרוטה תכלה מן הכיס, היוקר יאמיר. הגפן תיתן פריה והיין יהיה ביוקר, כל התורות הכלכליות תופרכנה. המעמדות בחברה הן מבטה, הנימוסים וההליכות. המשפחה היא מבטה. והכל יקרוס. כשיבינו שאין כל מבטה, יפנו אל המבטה ה' יתברך שהוא המבטה העתיק והאמיתי: "ורדפה את מאהביה ולא תשיג אותם, וביקשתם ולא תמצא, ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון, כי טוב לי אז מעתה!"

בין אדם לחבירו

מצות "ואהבת לרעך כמוך" איננה מצות עשה שהזמן גרמא ואין לה זמן קבוע, אלא מצוותה בכל רגע ורגע שיוכל האדם לקיימה, ולכן חלה היא הן על אנשים והן על נשים.

לכן, כשאדם נחפז לעניין כלשהו ובפרט לדבר מצווה, ובדרכו בא מישהו ושואלו דבר מה, יזהר לא להשיבו בפנים זועמות ועיניים יוקדות. מכשול זה בא מחוסר התבוננות מספקת והוא מצוי בכל עת, כגון: אדם הממהר לנסיעה, דרשן בדרכו לדרוש, מורה בדרכו למסור שיעור וכיוצא בזה.

שואל ומשיב

שאלה: האם עצים שגדלו בעציצים ומשתלות חייבים בעורלה?

תשובה: עץ שגדל בתוך בית חייב בערלה, כי העיקר הקובע לגבי חיוב ערלה הוא, שהעץ יהיה נטוע בארץ והגג מעליו לא פוטרו מערלה.

וכן עץ שנטוע על גג בית חייב בערלה, אפילו שאוויר חוצץ בין הגג לקרקע, כיוון שהגג עצמו מחובר על ידי הקירות לארץ, הגג עצמו נחשב כחלק מהארץ והעץ שעליו נחשב כנטוע בארץ.

הנוטע שתיל בעציץ נקוב, נחשב כנוטע בארץ, ומתחיל למנות שנות ערלה. וכן הנוטע עץ בעציץ חרס לא נקוב, נחשב כנטוע בארץ וחייב בערלה, מפני ושורשיו יכולים לבקוע את החרס, ולפני שהם בוקעים אותו הם נחשבים כיונקים מהארץ. ויש אומרים שאפילו עץ שגדל בעציץ של מתכת חייב בערלה, אפילו שהשורשים אינם יכולים לחדור אותו.

עקב פיתוח החקלאות בשכלול הדישון וההשקיה, עצים רבים מסוגלים להניב פירות רבים בשנה השלישית. וכיוון שהפירות אסורים בהנאה, ויש הפסד מכך שהעצים תופסים אדמה יקרה בחינם, מצאו לכך עצה: לקיים את העצים במשך כשנתיים במשתלות בתוך עציצי פלסטיק נקובים, שם הם תופשים מקום קטן ועלות החזקתם נמוכה, ובשנה השלישית מעבירים אותם לאדמה, כדי שיתחזקו בקרקע ויניבו פירות רבים בשנה הרביעית שפירותיה מותרים.

למעשה, כיוון שחוששים לדעת הסוברים שעציץ שאינו נקוב מפלסטיק פטור מערלה, כדי שזמן שהיית הנטיעות בעציצים יחשב לשלוש שנות הערלה לכל הדעות, צריך להקפיד על שני דברים: **אחד**: שיהיה בעציץ נקב כשיעור שורש קטן שעל ידו הוא יחשב כמחובר לאדמה, והמנהג להחמיר שיהיה הנקב בקוטר 2.5 ס"מ. **שני**: בעת שמעבירים את השתיל מהעציץ לאדמה, צריך שהגוש שסביב השורשים לא יתפרק. אולם גם אם רובו התפרק, כל זמן שיש לשורשיו גוש אדמה שהם מושרשים בו, הוא יכול עדיין להתקיים על ידו, ולא צריך לספור לו שוב שלוש שנים. אבל אם כמעט כל הגוש התפרק, כך שבלי הנחתו באדמה, גם על ידי השקיית הגוש וטיפוחו, לא יתקיים 14 יום, יש למנות לו שוב שלוש שנים לערלה.

מפניני הפרשה - רעיון

אצילות הנפש

המפגש בין אחי יוסף ליוסף מתואר בפסוק: "**ויבואו אחי יוסף וישתחוו לו...יכרם ויתנכר עליהם**" (פרק מב' ו') רבים תוהים על התנהגותו של יוסף במפגש עם אחיו - מדוע התנכר יוסף אל אחיו?

בראיה שטחית נראית התנכרותו של יוסף לאחיו, כמעשה שאינו ראוי, מעשה שנובע מתוך רגשות נקמה באחיו.

אולם מבט זה על מעשהו זה של יוסף, אינו עומד בקנה אחד עם רגשות האחווה שחש יוסף לאחיו, כפי שראינו מספר פעמים כגון בפרשת וישב פרק לז' טז': "**את אחי אנוכי מבקש**" ועוד.

רבי יצחק מברדיצ'ב בספרו "קדושת הלוי" הסביר את התנהגותו בדרך אחרת לגמרי וכמובא להלן: הדבר ידוע וכך היא דרך העולם, שאדם המנוצח על ידי חברו, הריהו מצטער על כך צער גדול.

אם כן, אילו היו האחים יודעים בשעה שהשתחוו ארצה, שזה יוסף, שכה לעגו לו כשסיפר להם את חלומו, שעתידים הם להשתחוות לו – היו מתמלאים צער ודיכאון, כיאות למנוצחים. יוסף התנכר להם באותו שלב כדי למנוע להם את הצער הזה - על פי הסבר זה יוצא שלמעשה התורה מספרת לנו בזה את שבחו של יוסף הצדיק, שכן לא מן הנמנע היה שאדם אחר היה שמח לנצל הזדמנות כזו לשם נקמה, למען ירגיש השונא היטב את מפלתו וכניעתו ואילו יוסף עשה את ההיפך מזה.

דווקא בזמן של "וישתחוו לו" העלים מהם את זהותו, "ויתנכר להם", אף כי "ויכירם" – זאת כדי למנוע מהם צער והרפה של מנוצחים - אין ספק שזו דרך נאה לדון לכף זכות, אותה כדאי לאמץ גם בהתנהלותנו החברתית בחיים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה | יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה | יהודית (ג'ודי) ליוור ע"ה | מזל בת יעיש דהרי ע"ה

ממון בן אויכון ז"ל | סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד | נעמי בת רבקה גואטה ז"ל | ג'נט בת רחל וסאלם ז"ל

שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה | יוסף (ג'רלד) בן מרדכי בר ע"ה | אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

בס"ד כט' לחודש כסלו ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גיליון מס' 13
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת השבת: 16:21
יציאת השבת: 17:19
זמן רבנו תם: 17:53

שבת קודש
פרשת מקץ
נר שישי של חנוכה
מפטירים
"רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת צִיּוֹן"
(זכריה פרק ב' – יד')

ראש חודש כללי ועפ"י שו"ע סימן תכב' ופוסקים אחרונים

מנהגים כיום בראש חודש - יעלה ויבוא

את ראשי החודשים מציינים אנו במספר דברים בתפילה, כפי שיפורט להלן. אחד מהם הוא תוספת הנוסח: "**יעלה ויבוא**" - בתפילות שמונה עשרה (העמידה) ובברכת המזון. השני הוא: "**הלל**" - לאחר תפילת שמונה עשרה בשחרית קוראים את ה"הלל". בהלל מובאים פרקי תהלים שבהם מהללים ומודים לה' על הנהגתו עם עם ישראל ועל הנסים והחסדים הגדולים שהוא עושה עמנו. השלישי הוא "**קריאת התורה**" - בראשי חודשים מוציאים ספר תורה וקוראים בו לארבעה קרואים - במקום שלושה בימות החול. קטע הקריאה עוסק בקרבן התמיד ובקרבנות מוסף של שבת ושל ראש חודש. הרביעי הוא: "**מוסף**" - לאחר אמירת "אשרי", "ובא לציון", אומר שליח הציבור קדיש. לאחר מכן חולצים את התפילין, וכל הציבור מתחיל להתפלל תפילת מוסף ביחד, תפילה זו כוללת שבע ברכות. בנוסח התפילה אנו מזכירים את קרבנות המוסף שהיו מקריבים באותו יום.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע אורח חיים סימן תכב' סעיף א' פסק להלכה שבתפילת ערבית, אם אדם לא הזכיר בראש חודש "יעלה ויבוא" אינו חוזר על תפילתו, מפני שאין מקדשים חודשים בלילה, אבל אם האדם לא הזכיר בתפילת שחרית או מנחה עליו לחזור על תפילתו.

ערבית, שחרית ומנחה – מתפלל שמונה עשרה ברכות, ואומר "יעלה ויבוא" ב"רצה". ואם לא אָמְרוּ בערבית – אין מחזירין אותו, בין שר"ח יום אחד בין שהם ב' ימים, מפני שאין מקדשין את החדש בלילה . אבל אם לא אָמְרוּ שחרית ומנחה – מחזירין אותו. ואם נזכר קודם שהתחיל "מודים", אומר במקום שנזכר. ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל "מודים": אם נזכר קודם שהשלים תפילתו, חוזר ל"רצה". ואם לא נזכר עד שהשלים תפילתו, חוזר לראש. ואם הוא רגיל לומר תחנונים אחר תפילתו, ונזכר אחר שהשלים תפלתו קודם שיעקור רגליו – חוזר ל"רצה". הגה: ואם הוא ספק אם הזכיר או לאו, אין צריך לחזור (כל בו הלכות תפלה).

"יעלה ויבוא" היא תפילה מיוחדת בה מבקש עם ישראל מה' יתברך רחמים על ישראל ועל ירושלים, ולהשיב את עבודת הקודש בבית המקדש למקומה. בתפילה זו אומנם לא מוזכר בפירוש עניין חידוש העבודה, זאת מפני שמסדרי התפילה הסתמכו על כך שתוספת זו בתפילה נאמרת בברכת 'רצה' שהיא ברכת העבודה הכוללת בקשה מהקב"ה להשבת העבודה.

'יעלה ויבוא' - עליית הזיכרון לפני ה' מתאימה לפי דברי הגר"א לשמונה הרקיעים שמאחריהם הקב"ה כביכול "**מסתיר את פניו**", כל זמן שעם ישראל מפנה לו עורף (ראה מסכת חגיגה יב:).

כלומר שבני ישראל התרחקו כל כך מהקב"ה בימי ירידתם, ולכן פעולותיו בתוכם אינן נראות עוד לעיניהם בצורה גלויה. אולם בימי ראשי חודשי ובמועדים, כאשר עם ישראל חש ביתר שאת את תשוקתם אל הקב"ה, הם מתפללים שזכרונם וזכרון האבות וזכרון כל זכויותיהם יפרוץ את כל הרקיעים ויעלה לפני ה' יתברך לפייסו, ולזכור את עם ישראל ולהושיעם ולזוכרם לטובה ולברכה.

ספר אשי ישראל

להלן לקט הלכות מעשיות בעניין מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' כפי שהובאו בספר 'אשי ישראל' בפרק לט'.

סעיף יח' - שכח לומר "יעלה ויבוא": אם היה כן בתפילת מעריב של ראש-חודש, ונזכר לאחר שאמר "השם" של סיום ברכת "המחזיר שכינתו לציון" – אינו חוזר, ואף כשראש-חודש ב' ימים.

ואם היה כן בשחרית ומנחה, דינו כדלהלן: אם נזכר קודם שסיים את ברכת "המחזיר שכינתו", יאמר "יעלה ויבוא", ויחזור ל"ותחזינה עינינו" (ואם נזכר לאחר תיבת "השם" שבסיום הברכה, יאמר "למדני חוקיך", "יעלה ויבוא" ו"ותחזינה", כדלעיל).

סיים את הברכה – יאמר במקומו וימשיך "מודים". ואם כבר התחיל "מודים" – כל זמן שלא סיים את התפילה יחזור ל"רצה". ואם סיים את התפילה (וסיום התפילה היינו לאחר שאמר "אלוקי נצור" ו"יהיו לרצון" וגו', אף על פי שעדיין לא פסע) – יחזור לראש התפילה. וכשחוזר להתפלל, יחזור ויאמר שנית גם "ה' שפתי תפתח".

סעיף יט' - גם בספק אם הזכיר "יעלה ויבוא" צריך לחזור ולהתפלל, אלא שאם ברור לו שהיה בדעתו להזכיר בתפילה כפי שצריך, ואחר התפילה מסתפק: אם נתעורר הספק מיד לאחר התפילה – יש לחזור ולהתפלל, ואם לאחר זמן – תולים שאמר "יעלה ויבוא", ואינו חוזר להתפלל.

סעיף כא' - אם שכח "יעלה ויבוא" בתפילת שחרית, ונזכר אחרי שכבר התחיל מוסף: אם עדיין לא התחיל את הברכה האמצעית, ימשיך את התפילה כתפילת שחרית ("אתה חונן" וכו'), ויזכיר יעלה ויבוא ב"רצה".

ואם סיים תפילת מוסף, או שנזכר לאחר שהתחיל את הברכה האמצעית של מוסף – יחזור להתפלל שחרית, וְיַתְּנֶה שאם אינו חייב, תהיה התפילה בתורת נדבה (ויש הסוברים שגם יחזור להניח תפילין).

ובשבת יחזור להתפלל ולא יַתְּנֶה. ואם היה כן לאחר שעבר זמן תפילת שחרית – יתפלל פעמיים מנחה, ובתפילה השנייה יַתְּנֶה.

סעיף כג' - אם שכח לומר "יעלה ויבוא", ונזכר כשעומד בסיום התפילה (קודם שעקר רגליו) – שדינו לחזור ל"רצה" (כנזכר לעיל בסעיף יח) – ושומע קדושה או קדיש: יש הסוברים שלא יענה לקדושה כדי שיוכל לחזור ל"רצה", אלא ישתוק ויקשיב לשליח הציבור, ויש הסוברים שרשאי לענות לקדושה וקדיש, ואחר כך יחזור ל"רצה".

פינת העורך

יעקב אבינו מבקש מבניו לפני הליכתם שנית לשבור אוכל ממצרים: "**קחו מזמרת הארץ בכליכם**" (פרק מג' – יא') רבי נחמן מברסלב, מפרש "**מזמרת הארץ**" - **מנגינת הארץ**. אם כן, אומר יעקב לבניו, ערב ירידתם השנייה למצרים: קחו לפחות עמכם מניגוני ארץ ישראל, כדי שלא תסיחו דעתכם מארץ האבות, בימים שאתם שוהים הרחק ממנה. אכן, בכל מקום בעולם קיימת זיקה הדדית בין האווירה והנוף לבין הניגונים המושרים על ידי התושבים. וכשם שהאווירה והנוף מאצילים ומשפיעים על התהוות הניגונים, כך מעורר הניגון המושר בארץ את הרגשת ריח הארץ.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לר' אלון ומזל בן גיאת הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הגיע בנם יקירם מיכאל הי"ו לגיל שלוש שנים הי"ו וכניסתו ל"קודש הילולים" בעשיית "הלאקה" כמנהג שפשט בישראל.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לר' אלון ומזל בן גיאת הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הגיע בנם יקירם מיכאל הי"ו לגיל שלוש שנים הי"ו וכניסתו ל"קודש הילולים" בעשיית "הלאקה" כמנהג שפשט בישראל.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

שלא לגרום בזיון לפת

המקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות דף נב: מובאת מחלוקת בין בית שמאי לבית הלל, לגבי סדר הפעולות לקראת ברכת המזון, האם יש לטאטא את מקום האכילה תחילה ואחר כך ליטול ידיים למים אחרונים או להיפך.

לדעת בית שמאי צריך לטאטא (לכבד) את מקום האכילה ואחרי כן ליטול ידיים למים אחרונים, לפי פירוש רש"י, זאת מחשש שמא ישפך מהמים על הפירורים וימאסו.

לדעת בית הלל יש ליטול ידיים תחילה ואחר כך לטאטא את מקום האכילה. מתוך מחלוקתם עולה שהאיסור לאבד פת מתייחם לחתיכות שיש בהם כזית או יותר: **תנו רבנן, בית שמאי אומרים: מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידים, שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה, נמצא אתה מפסיד את האוכלין. אבל נטילת ידים לבית שמאי תחלה - לא סבירא להו, מאי טעמא - משום פירורין. ובית הלל אומרים: אם שמש תלמיד חכם הוא, נוטל פירורין שיש בהן כזית ומניח פירורין שאין בהן כזית. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: פירורין שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד.**

מפרש רש"י: מפסיד את האוכלין - שמים אחרונים נתזין עליהם ונמאסים.

תוספות: בתוספות שם כתבו: **פירורין דלית בהו כזית מותר לאבדן ביד - מיהו קשה לענייתא כדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קה:).**

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ז' הלכה יא' פסק כדעת בית שמאי, שיש לטאטא את האזור ואחר כך ליטול ידיים למים אחרונים. וכן כתב שפירורי פת שאין בהם כזית, מותר לאבדם ביד: **"גמרו מלאכול מסלקין את השולחן ומכבדין את המקום שאכלו בו ואח"כ נוטלין את ידיהם, שמא ישיירו שם פירורין שיש בהן כזית שאסור להלך בהן ולרחוץ עליהן, אבל פירורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד".**

פסיקת הטור

כן פסק להלכה הטור בסימן קפ' שהסדר הוא כדעת בית שמאי וזאת כדי למנוע בזיון לפרורי פת בגודל כזית.

בית יוסף

בבית יוסף בסימן קפ' הסביר עפ"י רבנו יונה מדוע כיום לא מקפידים על סדר פעולות זה לפני ברכת המזון.**"...מה שאין אנו נוהגים עכשיו לעשות כן מפני שבימיהם שהיו נוהגים לסלק השולחן קודם ברכה והיו נוטלים ידיהם במקום שהיה השולחן עומד הוא דאיכא למיחש שמא יפלו המים על הפירורים אבל עכשיו שאין אנו נוהגים לסלק השולחן ואנו נוטלים הידים חוץ לשולחן במקום שאין שם פירורים ליכא למיחש למידי"**

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן קפ' סעיף ג' פסק להלכה את סדר הפעולות כדעת בית שמאי שקודם יש לטאטא את אזור האכילה ואחר כך ליטול ידיים למים אחרונים, אבל הדגיש שבזמנינו לא נוהגים לסלק את פירורי הלחם מהשולחן, מפני שכיום נוטלים ידיים במקום שאין בו חשש שתימאם הפת. בסעיף ד' הוסיף, שאפילו שמותר לאבד פירורים שיש בהם פחות מכזית, בכל זאת יש להשתדל לא לאבדם, מפני שזה קשה לענייות.

סעיף ג' - **קודם שיטול ידיו, יכבד הבית שלא ישארו שם פירורין וימאסו במים של נטילה...ועכשיו אין אנו נוהגים כך, מפני שאין אנו מסלקין השלחן, ואנו נוטלין הידים חוץ לשלחן במקום שאין שם פרורים, וליכא למיחש למידי.** סעיף ד' - **אף על פי שמותר לאבד פרורין שאין בהם כזית, מכל מקום קשה לעניות.**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק ט' כתב שגם כיום, אם נוטלים מים אחרונים על השולחן, יש להסיר את הפת מהמקום.

לגבי מה שכתב מרן בשו"ע שאיבוד חתיכות פת שאין בהם כזית קשה לעניות, כתב המשנה ברורה בס"ק י' שזה דווקא אם דורכים עליהם שהוא ביזוי גדול. (נראה שלאו דווקא אם דורכים, אלא כל דרך בזיון).

כף החיים

לגבי מה שכתב מרן בעניין ביזיון פירורם קטנים מכזית, שקשה לעניות, כתב בספר כף החיים בס"ק יג' שמותר לאבדם במים.

"...מכל מקום קשה לעניות, כך הוא בזוהר הקדוש דף ערב: יעו"ש. ודווקא כשדורסין עליהם, אבל כשאין דורסין עליהם, אף שמאבדים אותם במים, אין זה קשה לעניות, כיוון שאין בהם כזית...ודווקא להשליכם לנהר, מה שאין כן ליטול ידיים עליהם..."

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן קפ' הביא את פסיקת מרן בשו"ע שחתיכות פת שכל אחת בכמות של כזית או יותר אסור לאבד, ואפילו אם אינו מאבדם בדרך בזיון. וכתב על כך שבזמנינו אם ברור ששירי הלחם אינם עומדים עוד לאכילה אפשר להשליכם על ידי עטיפתם בשקית התומה בפני עצמם.

הלכה ברורה

בספר הלכה ברורה בסימן קפ' כתב, שבזמנינו לא נוהגים לסלק השולחן לפני ברכת המזון מפני שכיום נזהרים שלא ליטול מים אחרונים על מקום שיש שם פת, ואם יש חשש שישפך על הפת ויתבזה עדיף שירחיק את הפת. והוסיף שגם כשאין חשש ביזוי הפת, ראוי ונאה לנקות את השולחן והמפה קודם ברכת המזון כדי שיהא השולחן נקי בשעת ברכת המזון.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן ציין מנהג זה להלכה בשו"ע בסימן קפ' סעיף ה': **"נוהגים לכסות הסכין בשעת ברכת המזון, ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב".**

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן קפ' סעיף ה' כתב שהגזירה הייתה כפי המעשה והמעשה שהיה לא היה ביום שבת, ועוד שבשבת אין להצטער ולכן לא יכולים לבוא לידי תקלה כזו: **"ולא גזרו בשבת וי"ט דמעשה כי הוה בחול הוה ולא גזרו רק כעין מעשה שהיה כדאמרינן בשבת (ס:) בסנדל המסומר ע"ש ועוד דבשבת ויו"ט אסור להצטער ואי אפשר לבא קלקול כזה ודע דעכשיו אין רגילין ליזהר בזה ואין מכסין הסכינים בשעת ברכת המזון".**

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן קפ' סעיף ג' כתב: "נוהגים לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון, ויש מחמירים בזה גם בסכין פלסטיק או של כסף. ונהגו שלא לכסות הסכין בשבתות וימים טובים". ובהערה שם הביא טעם נוסף לכיסוי הסכין בשעת ברכת המזון.

"במטה משה (סימן ד"ש) כתב עוד טעם אחר בשם בן דינאי, לפי שברכת יעקב אבינו הוא מטל השמים ומשמני הארץ, וברכת עשו היא ועל חרבך תחיה, ולכן עתה בברכת המזון שמזכירין ברכת הארץ שהיא ברכתו של יעקב, מכסין הסכין שהיא ברכתו של עשו, כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים..."

סיכום

בבית יוסף הובא בשם ראשונים שלפני ברכת המזון צריך לכסות את הסכינים שעל השולחן והביא שני סיבות לכך. וכן כתב שנוהגים בשבתות וימים טובים לא לכסות הסכין. וכיום רבים לא מקפידים לקיים מנהג זה.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולהמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקים שהוא ירא מגדולתו.

"**וכבר בארנו שע"י היראה יבוא לדעת חכמה, שהגם שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש ובמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מופרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה ביקש יוסף מאחיו שיעשו, כדי שיאמין להם?

א. שיביאו את יעקב אביהם. ב. שיביאו את בנימין אחיהם.

ג. שיביאו את שמעון ולוי. ד. שיחזירו את כל מה שגנבו.

2. כיצד הגיב יוסף כשפרעה מלך מצרים מינה אותו למשנה למלך?

א. ליבו התמלא בגאווה. ב. החליט להתנקם באשת פוטיפר.

ג. החליט להתנקם באחיו שמכרו אותו. ד. הודה מכל ליבו לה'.

3. בערבות של מי מסכים בסוף יעקב לשלוח את בניימין למצרים?

א. בערבות של ראובן ויהודה. ב. בערבות של כל בניו.

ג. בערבות של יהודה. ד. בערבות של הקב"ה שהבטיח לו להחזירו.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. מה נרמז מכך שבחלום פרעה עולות שבע פרות? (פרק מא')

א. נרמזו שבע שנים של שובע. ב. נרמז שהעולם ניזון בזכות שנת שמיטה.

ג. נרמז ששבעה עמים יתפרנסו מהמצרים. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מדוע אסר יוסף דווקא את שמעון?

א. הוא השליך אותו לבור. ב. הוא אמר "הנה בעל החלומות הלזה בא".

ג. כדי להפרידו מאחיו - לוי. ד. כל התשובות נכונות.

5. מדוע את "אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה" (פרק מא')?

א. לחסוך בזמן ההובלה למחסנים. ב. לחסוך במחיר ההובלה למחסנים.

ג. לשמור את התבואה שלא תתקלקל. ד. כל התשובות נכונות.

6. מדוע מברך יעקב את בניו חיורדים למצרים בשם "אל שדי"? (מג')

א. שדי בנתינת רחמיו כדי להינצל ולהצליח. ב. שיאמר די לצרותיו.

ג. שהוא כנגד מידת הרחמים. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש רמב"ן - כיתות ד' עד ח'

8. "מַה הָאֱלֹקִים עָשָׂה לָנוּ..." (מג') מה חשבו האחים על שליט מצרים?

א. שהוא שליח אלוקים להעניש על החטאם. ב. שהוא מחשיב עצמו לאלוקים.

ג. שהוא ירא אלוקים. ד. שהוא עבד שעלה לגדולה ואין בו ממש.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים מזמינה את בנות היישוב בגילאי 18 עד 40 להשתלב במדרשה שתעניק לכן כלים להעצמה אישית וצמיחה תורנית ורוחנית באווירה חמימה וחברותית.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי ע"י כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לאזכרה של קרוב משפחה – הרב שמעון בוחניק – 050-2339941